

Het D66-perspectief voor senioren

De Commissie Seniorenbeleid van het Landelijk Bestuur van D66 (CSLB) werkt aan een positief perspectief dat D66 aan senioren wil bieden. De politiek moet zich baseren op zo grondig mogelijk doordachte uitgangspunten en een wetenschappelijk verantwoord fundament.

Het gaat niet alleen om belangenbehartiging van de huidige en de toekomstige genera-

door Gerben van der Woude

ook overigens vindt de publieke opinie het zeer onbillijk om op senioren te korten. Elk consistent draagvlak ont-

ties senioren, maar in het algemeen om de plaats in de samenleving van degenen voor wie de derde levensfase is aangebroken. Laat het duidelijk zijn dat senioren niet alle heil van de politiek moeten verwachten, maar dat de politiek anderzijds wel de belangrijke beslissingen neemt over hun leefomstandigheden. Zo zijn zingevingsvraagstukken van een andere orde, maar de randvoorwaarden daarvoor zijn in hoge mate van de politiek afhankelijk.

Nieuwe hoofdstroom

De CSLB realiseert zich al geruime tijd, dat de vergrijzing het politieke landschap sterk zal kunnen beïnvloeden in Nederland, Europa en de rest van de wereld. Naast de 'main stream' van producten en diensten die het bedrijfsleven biedt, tegenwoordig veelal gericht op jongeren en werkenden, ontstaat een nieuwe hoofdstroom van senioren als doelgroep. Volgens verwachting moeten in Nederland de komende jaren 700.000 seniorenwoningen worden gebouwd, zal het arbeidspotentieel veel sterker bij zorg en gezondheidszorg betrokken worden en zullen radio en tv aanzienlijk meer rekening gaan houden met de oudere luisteraar en kijker. Allerlei politieke implicaties liggen dus voor de hand, met de inkomenspositie van senioren als belangrijk centraal thema.

Betaalbaarheid

In de maatschappelijke discussie gaat de aandacht vooral uit naar de betaalbaarheid van de AOW en verdere voorzieningen. Genoemde mogelijkheden in dat verband:

- een technisch-financiële aanpak door fiscalisering of gebruik van de vrijkomende ruimte door vermindering staatsschuld;
- meer onderlinge solidariteit onder senioren;
- verlaging AOW en pensioenen;
- verhoging pensioengerechtigde leeftijd.

Met nuance verdienen de eerste en laatste suggestie de steun van D66, voor zover de betaalbaarheid inderdaad moeilijkheden oplevert, en er is geen aanwijzing dat dit dan niet voldoende zou zijn. De andere opties lijken een wat duistere emotionele achtergrond te hebben.

De AOW zal in ieder geval op peil blijven. Bij de bestaande mate van welvaart valt het niet te verkopen daarop te bezuinigen en

breekt. Als offers noodzakelijk zijn, moet dat voor iedereen gelden. Het is wel denkbaar daarvoor van tevoren in grote lijnen sleutels te ontwikkelen.

De vraag wat billijk is in de inkomensverdeling valt in het algemeen en dus ook voor senioren niet definitief te beantwoorden. Er bestaat geen absolute, objectieve meetlat. Dat wil niet zeggen dat het streven in die richting zinloos en onnodig is. Mettertijd verandert echter het onderlinge gewicht dat we hechten aan de vele variabelen van deze verdeling. Dat proces is slechts voor een deel te beïnvloeden omdat het bijvoorbeeld afhangt van maatschappelijke trends om de consumptie of de productie te stimuleren.

Essentieel lijken de verwachtingen die huidige senioren hebben opgebouwd van de derde levensfase: de keuzes en de acties die men, met alle onzekerheden, zo verantwoord mogelijk ondernomen heeft. Op grond van billijkheidsoverwegingen kunnen de aanspraken niet 100% hardgemaakt worden, maar dat geldt ook voor argumenten die deze aanspraken bestrijden. Discussies over midden- of eindloonregelingen of voor- en nadelen via het belastingformulier hebben dan ook betrekking op rechtvaardigheid in een beperkte zin. De werkenden van nu kunnen bij zichzelf te rade gaan over de aanvaardbaarheid van deze invalshoek.

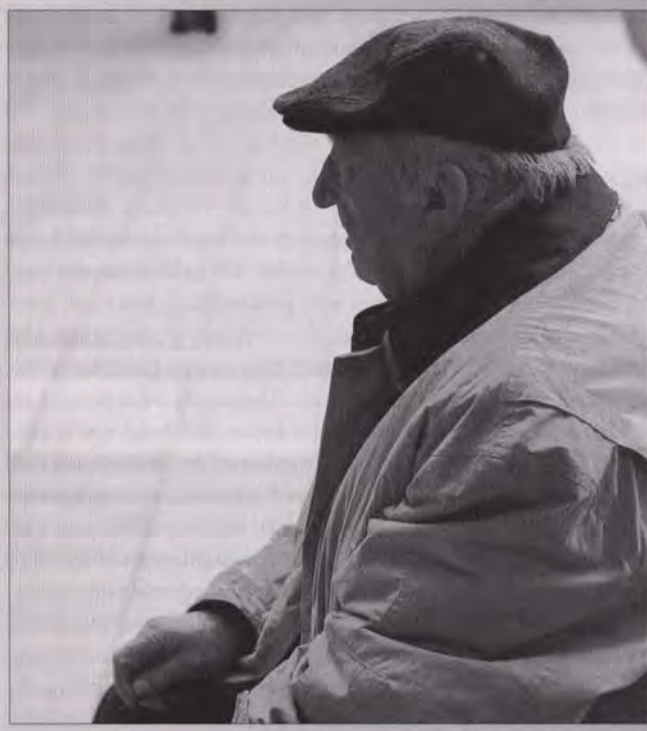

Foto: Herman Wouters

De auteur schreef dit artikel namens CSLB en houdt zich aanbevolen voor commentaar. Inbreng van allen, ook wie (nog) geen senior is, wordt zeer op prijs gesteld. Het secretariaat is bereikbaar op 036 5353460.

Inflatie

Het lijkt juist als uitgangspunt te nemen dat senioren het leven van voor het 65ste levensjaar willen voortzetten, liefst in een stabiele en daardoor overzichtelijke, redelijk beheersbare context. Dat zal ook gelden voor wie nu ongeveer vijftig jaar oud is. De grootste bedreiging vormt de inflatie. Verzekeringsmaatschappijen zijn hoogstens zeer moeizaam te bewegen tot een garantie voor waardevastheid. Ondanks de belastingverlaging ziet het er verder niet direct naar uit dat senioren er substantieel op vooruit gaan, gezien de prijsverhogingen van de voormalige nutsbedrijven, de premies inzake ziektekosten, de invoering van de euro, de WOZ en parallelle heffingen. Men vraagt zich zelfs af of beleidsmakers wel willen dat senioren meer koopkracht krijgen. Een indicatie is wellicht dat het CBS blijft weigeren een aparte inflatie-index voor senioren te berekenen. Samen met de claim die gepensioneerden zouden kunnen leggen op de overwinsten van de pensioenfondsen, is dit misschien wel een goed item voor het nieuwe D66-verkiezingsprogramma. Want ook die claim zou terecht zijn: de deelnemers hebben er jarenlang voor betaald.

Over het algemeen gelukkig

Wat de immateriële sfeer betreft constateerde allereerst buitenlands survey-onderzoek onder ruim 2500 personen dat 'hoe ouder de persoon was, hoe meer positieve gevoelens zij rapporteerden over de laatste dertig dagen: opgewektheid, tevredenheid en over algemeen gelukkig. Geheel tegen de verwachting in rapporteerden de jongere respondenten juist meer negatieve gevoelens ...' (*De Psycholoog* februari 1999, pag. 70). Veel onderzoek belicht vooral de problemen en zorgen van senioren. Die moeten niet gebagatelliseerd worden, maar er is dus ook uitzicht mogelijk op een gunstig perspectief. De politiek moet dat uiteraard naar voren bevorderen.

Het perspectief dat D66 de senioren daarnaast wil bieden, is verder grotendeels te vangen onder 'democratisering', hoewel hier inmiddels veel is bereikt. Een verdere ontwikkeling van de inhoud van het begrip voor senioren geeft de hoogste prioriteit aan hun vertegenwoordiging in de besturen van de pensioenfondsen, die niet alleen verantwoording moeten afleggen aan werkgevers en werknemers, maar ook aan gepensioneerden (het 'verenigingsmodel'). D66 wil dat senioren in alle maatschappelijke geleidingen volwaardig meedoen en meetellen. Zij moeten hun eigen beslissingen kunnen nemen betreffende eigen wel en wee. Zo moeten zij zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven, onder meer door zelfstandig te wonen. Zij willen in vrijheid de eigen tijd invullen, maar dienen daarbij wel de mogelijkheid te hebben om eenzaamheid of verveling te verdrijven. Het belang van adequate radio- en tv-programma's moet niet worden onderschat. Ook kunnen de mogelijkheden die ICT biedt, een belangrijke rol spelen.

Ook onder democratisering valt het zelfbeschikkingsrecht met betrekking tot euthanasie en daarmee samenhangende aangelegenheden. Instanties die dat bestrijden hebben een autoritair karakter. Naar het zich laat aanzien zal het desbetreffende wetsontwerp in het najaar van kracht worden. Is dat zo en komt vervolgens bij een regeringswisseling het CDA weer in beeld, samen met één of meer Paarse partijen, dan mag aan deze wet niet getornd worden. Voor D66 is de mogelijkheid van euthanasie een aspect van waardig ouder worden, niet meer en niet minder.

Voorbehoedsmiddelen

Senioren moeten verder ook zoveel mogelijk betrokken blijven bij de maatschappelijke ontwikkelingen in het algemeen. Zij kunnen zeer waardevolle bijdragen leveren, met een gunstige invloed op de eigen geestelijke gezondheid. Ze hebben veel ervaring en kunnen een onafhankelijk oordeel geven omdat er geen zakelijke of andere repercussies dreigen. Een voorbeeld: de afkeuring van voorbehoedsmiddelen in Afrika, zelfs om aids te voorkomen, is ronduit verbijsterend. Zoals ieder mens heeft een kerk de overtuiging dat de eigen levensbeschouwing de beste is. Op zich is dat te respecteren, maar hier gaan de normen in tegen de principes van goed bestuur en, breder, mensenrechten.

Ander voorbeeld: dat na een ramp het aanblijven van bewindslieden ter discussie staat, is begrijpelijk, maar brengt de oplossing van de problematiek niet dichterbij. De situatie is niet goed vergelijkbaar met de gang van zaken in het bedrijfsleven. Calamiteiten zijn daar vrijwel altijd van een andere orde. Natuurlijk kan het zinnig zijn dat de overheid zich aan het bedrijfsleven spiegelt, maar uit de gang van zaken bij de privatisering blijkt dat het algemeen belang daar veelal niet de hoogste prioriteit heeft. Omgekeerd valt zelfs een commissaris 'algemeen belang' te bepleiten in de Raad van Commissarissen van grotere bedrijven.

Kangoeroewoningen

De CSLB heeft ook veel aandacht voor 'Wonen en Zorg'. Ook daarover wordt de laatste tijd druk gediscussieerd. We moeten hier onderkennen dat senioren over meerdere leeftijdscategorieën verdeeld zijn. Voor zorg is dat van belang vanwege de kans op demantie, die toeneemt met de leeftijd. Ook hier is nog wel een redelijk positief perspectief mogelijk (verzorgingshuis Hogewey te Weesp is daar zeer goed in geslaagd). In groter verband kunnen wij ons niet aan de indruk onttrekken dat te veel wordt uitgegaan van invalshoek en belangen van zorgverzekeraars. Enkele punten over wonen uit de desbetreffende CSLB-werkgroep:

- de in het vorige verkiezingsprogramma genoemde 'kangoeroewoningen' (een huis naast dat van één van de kinderen), hebben ook bezwaren: oudere allochtone vrouwen vonden dat ze lang genoeg een verzorgende functie hadden gehad. Toch willen veel senioren bij voorkeur in de buurt van kinderen wonen;
- woningen binnen 400 meter van een wijkgebouw met zorgvoorzieningen en eventueel medische hulp voorzien waarschijnlijk in een behoefte;
- de verdergaande realisering van de één-loketgedachte is noodzakelijk;
- ook de realisering van moderne technische voorzieningen is belangrijk. (Zie bijvoorbeeld publicaties KITTZ (Kwaliteits-Instituut voor Toegepaste ThuisZorgvernieuwing), 'Domotica, Senioren en Technologie; Opties voor elektrotechnische ondernemers' van TNO en UNETO (Unie van elektrotechnische ondernemers) of de *Consumentengids* van 4 april 2001);
- 'levensloopwoningen' (aan te passen al naar gelang de wensen van jongeren, werkenden of senioren) hebben de toekomst. Duurzaam wonen kan zo gestalte krijgen;
- een gevarieerd aanbod van woningen is op zijn plaats.

Niet alleen dit laatste punt maar het gehele bovenstaande betoog onderstreept het algemene D66-uitgangspunt van de *verruiming van de keuzemogelijkheden van de individuele burger*. ♦